

תוכן עניינים

שער א': קיצור תוחלת החיים של הנפגע	1
פרק א': כללי	1
פרק ב': הילכת השנים האבודות - הילכת אטינגר	3
1. כללי	3
2. זכויות התביעה בגין מות הניזוק	3
3. פסק-דין אטינגר במלואו	5
4. קיצור תוחלת החיים של הניזוק לאחר גיל פרישה	41
5. השפעת "הילכת אטינגר" על תביעות שתלויות ועומדות וכן על הסכם פשרה	43
6. זכות פיצוי עצמאית בשל "אובדן או קיצור תוחלת חיים"	82
7. קיצור תוחלת חיים עקב מחלה טרם הפגיעה	83
8. שיעור תגמולי המל"ל שיש לנכות מסך הפיצוי הנפסק לניזוק בנסיבות בהן נקבע כי נתקצרה תוחלת חייו	85
שער ב': תביעת עזבון ותלויים	87
פרק א': מבוא	87
פרק ב': היורשים בתביעת העזבון	89
1. כללי	89
2. תביעת העזבון לפיצוי בגין איבוד הכרה של המנוח	90
2.1 כללי	90
2.2 ניכוי הוצאות המחיה התעוררה בתקופת השהות במוסד האשפוז ותקופת ה"שנים האבודות"	90
פרק ג': שיטת חישוב הפיצוי - הלכה למעשה	95
1. כללי	95
2. יישום "שיטת הידות" - ה"שיטה הדינאמית"	98
3. שלבי ביצוע חישוב הפיצוי	99
פרק ד': תביעות מקבילות	101
1. מניעת פיצוי כפל במתחם החפיפה על דרך של קיזוז וניכוי	101
2. ראשי נזק מחוץ לתחום החפיפה	101
שער ג': תביעת התלויים	103
פרק א': מבוא	103
פרק ב': זכות התביעה של התלויים	105
1. כללי	105
2. הפסדי תלות מהם?	108
פרק ג': דרכי הגשת תביעת התלויים על-פי פקודת הנזיקין	109
פרק ד': הגדרת תלויים	111

פרק ה': מישור היחסים בין התלויים לבין העזבון	115
פרק ו': שיטת חישוב הפיצוי - שיטת הידות	119
פרק ז': הלכת הניכוי	125
פרק ח': היבלעותה של תביעת הבנים כיורשי העזבון בתקבולי המוסד לביטוח לאומי	141
פרק ט': זכות התלויים מוגבלת לנזק ממוני בלבד	145
פרק י': מעמדם של חברי קיבוץ כתלויים	147
פרק י"א: ידועה בציבור	149
1. כללי - המובן המשפטי של הדיבור "בן זוג"	149
2. "ידועה בציבור" בגדר הגדרת "בן זוג"	150
פרק י"ב: התיישנות תביעת התלויים	153
פרק י"ג: אם חד-הורית וילדיה	155
פרק י"ד: הילכת הניכוי מהניכוי	161
שער ד': שיקולי בית-המשפט בקביעת הפיצויים לעזבון ולתלויים (אלמנה - ילדים ואחרים) ודוגמאות לפסיקת הפיצויים	165
פרק א': כללי	165
פרק ב': גיל ותקופת התמיכה בילדים	167
פרק ג': האם זכות התביעה של "ילד" מכוח סעיף 78 לפקודת הנזיקין, נתונה גם לילד שהוא בגיר ועצמאי, מבחינה כלכלית	171
פרק ד': סיכויי האלמנה להינשא כנימוק להפחתת התמיכה	175
1. כללי	175
2. נישואין מחדש בפועל - ביצוע הפחתה	175
3. השלכות נישואין שניים על היתומים מאם	176
פרק ה': גירושין אפשרי של בני הזוג כבסיס להפחתת הנזק	179
פרק ו': אובדן שירותי אב	181
פרק ז': תשלומים לקרן פנסיה - ניכויים	185
1. ניכוי תשלומים שקיבל הניזוק מקרן פנסיה	185
2. ניכויים של תגמולים החדשיים המשתלמים על-ידי הקרן מהפיצויים	186
שער ה': ביטוח לאומי קצבאות לאלמנה ולתלויים	189
פרק א': שיעור קצבת תלויים - סעיף 132 לחוק	189
1. הדין	189
2. "שלושה ילדים ויותר" - סעיף 132(5)(ג) לחוק	190
3. חישוב קיצבת התלויים - סעיף 132 לחוק	190
פרק ב': מענק לאלמנה - סעיף 133 לחוק	193
פרק ג': קצבה למפרע לבן זוג תלוי - סעיף 134 לחוק	195
פרק ד': אלמנה שחזרה ונישאה - סעיף 135 לחוק	197
פרק ה': קצבה כשיש תלויים אחרים - סעיף 136 לחוק	201

פרק ו': תלויים חלקיים - סעיף 137 לחוק	203
פרק ז': תקנות בדבר תשלומים וחלוקתם - סעיף 138 לחוק	205
פרק ח': גבול הקצבאות - סעיף 139 לחוק	207
פרק ט': הגדלת קצבת תלויים - סעיף 140 לחוק	209
פרק י': הצמדת קצבת תלויים למדד - סעיף 141 לחוק	211
פרק י"א: מענק ליתום שהגיע למצוות - סעיף 143 לחוק	213
פרק י"ב: הכשרה מקצועית ודמי מחיה לאלמנה ויתום - סעיף 144 לחוק	215
פרק י"ג: הפחתת גמלה, השהיתה או שלילתה - סעיף 145 לחוק	217
שער ו': תמצית ההלכה הפסוקה - עניינים שונים	219
1. תביעת עזבון - אחות מנוח אינה בגדר תלויה או יורשת - פיצוי כולל	879,418 ש"ח
2. תביעת עזבון - פטירה מספר ימים לאחר התאונה - פיצוי כולל 1,829,135 ש"ח	219
3. תביעת עזבון - מורה	220
4. תביעת עזבון - פיצוי כולל 756,400 ש"ח	220
5. תביעת עזבון - בעלים ומנהל של עסק לממכר פירות - פיצוי כולל: תביעת התלויים (לאחר ניכוי תקבולי המל"ל בסך של 211,900 ש"ח) ובסה"כ	221
6. תביעת עזבון - בן 11 - פיצוי כולל 768,359 ש"ח	222
7. גובה הפיצויים לעזבון ולתלויים - מקרה של רשלנות באבחון של מחלת סרטן שגרמה למות המטופלת	222
8. זכותו של אדם, שניזוק עקב מעשה עוולה ונתקצרה תוחלת חייו, לפיצוי בגין אובדן יכולת ההשתכרות שלו "בשנים האבודות"	226
9. פיצויים מחברת ביטוח של אוטובוס פוגע - האם היה מקום להפחית מסכום הפיצויים המגיעים לתלויים סכום שהתקבל משותפו של המנוח?	230
10. ביטול הפחתת נזקן של אלמנות בשל האפשרות שינשאו שנית	231
11. גיל פרישה לאחר שהילדים כבר בגירים - תאונת דרכים ביום חתונת הבן	233
12. תביעת עזבון - רוכב אופנוע - תחומי עיסוק שונים בהם מדריך רכיבה על סוסים	237
13. בסיס השכר של המנוח בעבר	238
14. אם קצבאות השארים המשתלמות לאלמנה מהצבא הן בנות ניכוי, או שמא יש להתבונן עליהן כעל תשלומים מכוח חוזה ביטוח?	241
15. פיצוי כולל 129,000 ש"ח - פגיעות בברך שמאל ובשני הקרסוליים	242
16. כספי צבירת פנסיה אינם עולים בכדי כספי ירושה וצריכים להיות מנוכים	242

17.	דחיית בקשת עזבון לתיקון סיבת המוות	243
18.	בסיס שכרה של אלמנה שלא עבדה בחיי בעלה - המשפט המחוזי הפחית את הפיצוי הכולל בגין אובדן שירותי בעל ואב לסכום של 300,000 ש"ח	244
19.	פיצוי כולל 456,800 ש"ח - תביעת עזבון אריתראי	245
20.	תביעת תלויים בהם ילדים בגירים	246
21.	תביעת עזבון בגין השפעת התאונה על מצבו הנפשי של המנוח - מזיקים בנפרד שגרמו לנזק אחד שאינו ניתן לחלוקה	247
22.	תביעת עזבון של מנוח אשר נפגע בשתי תאונות דרכים	248
23.	תביעת יורשי עזבון ותלויים תביעת התלויים 348,567 ש"ח, תביעת עזבון 320,811 ש"ח	249
24.	פיצוי כולל לפני ניכוי 215,050 ש"ח - פטירה שנה לאחר תאונת הדרכים	250
25.	תביעת עזבון - המנוח בן 40 במותו	250
26.	פיצוי כולל 47,000 ש"ח - קיפוח חיים בתאונת אופנוע ללא ביטוח	251
27.	פיצוי כולל לפני ניכוי 702,000 ש"ח - פטירת הנהג והנוסעת ברכב	251
28.	פיצוי כולל 557,910 ש"ח - פטירת מהגר עבודה מתאילנד	252
29.	תביעת עזבון - קיבל מעת לעת גמלאות הבטחת הכנסה	252
30.	תביעת עזבון - צעיר בן 16 - פיצוי כולל 1,018,693 ש"ח	253
31.	תביעת עזבון - גבר בן 51 - פיצוי כולל לפני ניכוי 470,476 ש"ח	253
32.	פלשתיני שנדרס למותו על-ידי ג'יפ צבאי - פיצוי כולל כ- 388,000 ש"ח	254
33.	תביעת עזבון - פיצוי כולל 440,274 ש"ח	254
34.	תביעת עזבון - פיצוי כולל 691,131 ש"ח	254
35.	תביעת עזבון - פיצוי כולל לפני ניכויים 3,234,219 ש"ח	255
36.	תביעת עזבון - הפיצויים הכולל: לפני ניכויים (ולפני תוספת טיפולים פסיכולוגיים) 1,574,850 ש"ח ובמעוגל 1,575,000 ש"ח	256
37.	מנוח חסר תלויים שמצבו המשפחתי אינו ידוע ולוט בערפל	257
38.	באשר להבחנה בין תביעה על-פי הפקודה לבין תביעה על-פי חוק הפלתי"ד, אין בפסק-דינו של כב' השופט ריבלין (הלכת אטינגר) הבחנה שכזו. פסק-הדין מהווה שינוי מהותי בהלך המחשבה בכל הנוגע לפיצויים בגין השתכרות "בשנים האבודות", ואין בו כדי לבטל את הלכת גבריאל הישנה במקרים מסויימים בלבד כי אם משנה אותה כליל	257

39.	אומנם הלכת השנים האבודות מהווה שינוי מהותי, ובדרך-כלל כאשר מדובר בשינוי מהותי בחוק, לא מחילים אותו רטרואקטיבית, ואולם כאן מדובר בשינוי מהותי בתקדים, שניתן על-ידי בית-משפט העליון, ולא בחוק. מהותו של התקדים, שהוא משנה מצב משפטי קיים, לעיתים תוך אקטיביזם שיפוטי, ומחיל את השינוי מיידית על המקרה התלוי ועומד בפניו. הדבר נעשה הן במקרים של שינוי בדין פרוצידורלי והן במקרים של שינוי בדין המהותי.....257
40.	תביעת עזבון - תביעה לתשלום פיצויים לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים.....258
41.	בהיעדר נסיבות המצדיקות הליכה בדרך אחרת, יש לחשב את ההפסד לתלויים ולעזבון על-פי שיטת הידות.....264
42.	האם קיצבת נכות כללית אשר קיבלה המנוחה בחייה הינה בגדר נזק בר-פיצוי, בבחינת הפסד העזבון בגין "השנים האבודות"?.....274
43.	הדיווח שהגיש המנוח לשלטונות מס הכנסה או למוסד לביטוח לאומי יכול לשמש ראיה להכנסתו האמיתית. דיווח כזה יכול לשמש הודאת בעל-דין וראיה חזקה נגדו, אם לא יביא ראיות של ממש לסתירת הודאתו, או לסתירת החזקה שדיווחיו לשלטונות בזמן אמת משקפים את הכנסתו האמיתית. הצהרה של אדם בפני פקיד השומה על הכנסתו אינה עניין של מה בכך ובית-המשפט ייתן לה את המשקל המתאים. אך עדיין פתוחה בפני התובע הדרך להוכיח שהכנסתו האמיתית היתה גבוהה יותר.....288
44.	האם הכנסות שנתקבלו על-ידי המנוחה, לאחר גיל הפרישה, ואשר נפסקו עם מותה, הינם ברי-פיצוי ונחשבים כהפסד "בשנים האבודות" שבין מועד פטירת המנוחה לבין תוחלת חייה הצפויה. במסגרת הכנסות אלו, נכללים רנטה מגרמניה, פנסיה וקצבת זקנה.....288
45.	אמנם התובעים טענו כי יש לפצותם גם בגין הוצאות נוספות, הוצאות סעודת האבל, אוכל לימי השבעה וכדומה, אלא שבהתאם לפקודת הנזיקין יכול עזבון המנוח לתבוע מהמזיק "הוצאות קבורה" ואין לכלול בפיצויים "סכום ששולם או שחייבים לשלמו לרגל האבל על המת" - אין בית-המשפט פוסק פיצוי בגין הוצאות על האבל להבדיל מהוצאות הקבורה.....292
46.	שכר ממוצע לעובדי השטחים.....292
47.	קיים שוני מהותי בין תביעת התלויים, התובעים על הנזק הכלכלי שנגרם להם עקב מות התומך, לבין תביעת העזבון. העזבון בא בנעליו של המנוח מכוח הוראת סעיף 19 לפקודת הנזיקין החלה גם במסגרת חוק הפיצויים. ממילא לא ניתן לנכות מהעזבון, שאין הוא משקף אלא את המנוח עצמו על שלל נכסיו, את הזכויות שעמדו למנוח עצמו. המנוח היה בעל רכוש. רכוש זה עובר לעזבונו.....302

48. החישוב עבור אובדן יכולת ההשתכרות בשנים האבודות ייעשה לפי שיעור של 30% מהשכר הממוצע במשק לתקופה של 46 שנים תוך הוון כפול. בנוסף, יש לבטל את הפיצוי עבור שנות השירות הצבאי האבודות.....	303
49. האם הלכת השנים האבודות שנקבעה בפסק-הדין ע"א 140/00 חלה במקרה הנדון?.....	306
50. בית-המשפט ייחשב בתיק זה את תביעת התלויים לפי שיטת הידות הנהוגה בפסיקה וייתן את דעתו לגבי הפיצוי בגין אובדן יכולת ההשתכרות של המנוח ב"שנים האבודות" על-פי הילכת אטינגר כאשר התובעים לא זכאים כמובן לפיצוי כפול, אלא יש לבחון את שתי שיטות החישוב ולפצות את התובעים בסכום הגבוה יותר על-פי שיטת החישוב שתבחן על-ידי בית-המשפט.....	311
51. לדעתי יש לפעול במקרה זה על-פי הטכניקה הרביעית. משבחר בית-המשפט העליון להחיל את ההלכה החדשה על המתדיינים בתיק הספציפי של עזבון המנוח אטינגר, אין להפלות בינם לבין כל מתדיין אחר שתביעתו תלויה ועומדת, עקרון השוויון כעקרון יסוד בשיטת המשפט שלנו מחייב זאת. לא מצאתי כל הצדקה להפלות בין ניזוק תאונת דרכים לבין ניזוק אחר, דין אחד לכולם.....	311
52. בנסיבות המקרה, לא מצאתי מקום לסטות מההלכה המנחה לפיה יש להעמיד את שכרם של ניזוקים קטינים בגובה השכר הממוצע במשק. המנוחה הייתה רק בת 16 וטרם החלה לכתוב את סיפור חייה התעסוקתי, והוא היה פתוח לפניה - לטוב או לרע. לא מצאתי מקום להעמיד את השכר בגובה הנטען על-ידי התובעים בהינתן קשייה הלימודיים והאישיים המוכחים של המנוחה בסמוך לפטירתה.....	311
53. נקודת המוצא להכרעה היא שהפיצוי שנפסק לעזבון בא לשקף את כלל השימושים של המנוח בהכנסתו, בניכוי ידת הקיום שלו שנחסכה עקב מותו והוא משקף בנוסף את אובדן יכולתו של המנוח להשתכר ולעשות בהכנסתו כאוות נפשו בין שהמדובר בהפקדה בחשבון חסכון, בין שמדובר במתן לאחרים ובין שמדובר בכל שימוש אחר.....	312
54. כפסיקת עמיתי בבתי-המשפט המחוזיים, אני מוצאת לקבוע כי ההלכה בפסק-דין זונטג שרירה ועומדת, ולפיה זכות התלויים לפי סעיף 78 לפקודת הנזיקין אינה זכות שעברה אליהם בירושה אלא זכות חדשה ועצמאית, שהוראת סעיף 18 לחוק ההתיישנות לא חלה עליה. משזכות זו באה לעולם עם פטירת המנוחה, אזי מניין תקופת ההתיישנות בתביעתם יחל במועד זה.....	312

55. תביעת העזבון מבוססת על עילות התביעה של המנוח בגין הנזקים שנגרמו לו עצמו. הפיצוי לעזבון נחלק בין היורשים מכוח דיני הירושה. תביעת העזבון כוללת נזקים ממוניים ובלתי-ממוניים, הוצאות שונות כגון הוצאות קבורה, וכיוצא בזה. גם בתביעת העזבון יש להפחית את הוצאות המחיה של המנוח אשר "נחסכו" עקב מותו, ולשם כך נערך החישוב בעזרת שיטת הידות, אלא שביישום שיטת הידות בתביעת העזבון מתווספת ידה נוספת, ידת החיסכון.....312	
56. בהלכת אטינגר הוכרה זכותו של עזבון קטין חסר תלויים לפיצוי בגין אובדן שכר בגין השנים האבודות. בהלכת פינץ אף התקבעה הדרך לחישוב אובדן זה ולפיה הועמד שיעור הפיצוי על 30% מבסיס השכר. ודוק, כלל זה אינו מיוחד אך ורק לקטין אלא לגבי כל ניזוק חסר תלויים בין שקוצרה תוחלת חייו כליל ביום התאונה ובין שקוצרה אך בחלקה והוא נותר בחיים ותבע הוא עצמו את נזקיו. מבחינה זו אין שוני בין קטין בין 17 שנים לבין אישה צעירה בת 22 שנים - זה וזו טרם הקימו תא משפחתי.....313	
57. עוד נקבע בעניין פינץ כי אין מקום לפסוק פיצוי בגין הפסד הטבות בתקופת הצבא שכן לא מדובר בפיצוי בגין הפסד השתכרות אלא באובדן דמי מחיה. לפיכך כאשר מדובר בשנים האבודות, הצבא אמנם לא יישא בהוצאות המחיה, אולם איש לא יישא בהן, כיוון שהניזוק נפטר ואין עוד "הוצאות מחיה".....313	
58. חישוב ההפסד בשנים האבודות ייעשה לפי תקופות בהתאם לשיטת הידות תוך הוספת ידת חיסכון וידת משק בית. אף שתביעת העזבון "בולעת" את תביעת התלויים וגבוהה ממנה ואף שקיימת זהות בין היורשים והתלויים, קיים צורך לערוך חישוב נפרד של תביעת התלויים ותביעת העזבון נוכח נישואיה של האלמנה מחדש ואפשרות השפעת הנישואין על תביעת התלויים.....313	
59. אובדן שירותי בעל - התובעת העידה כי בשנת 1997 היא נפלה ונפגעה באורח קשה ברגלה ומאז נותרה עם מגבלות קשות. נוסף על כך היא סובלת ממחלות שונות ואף הוכרה כנכה בשיעור של 74% על-ידי המוסד לביטוח לאומי. עוד סיפרה כי לאחר פציעתה העביר המנוח את המשרד לביתם על-מנת להיות בקרבתה ולסייע לה. המנוח סייע בכל הקשור לעבודות משק הבית וגם סעד את התובעת. בהתחשב באמור, אך גם בעובדה שהמנוח עבד שעות רבות בעבודתו כמהנדס, ובשים-לב לגילו בעת הפטירה, ראיתי לפסוק לתובעת פיצוי בסכום של 80,000 ש"ח בגין ראש נזק זה של אובדן שירותי בעל.....314	
60. לטעמי, לא הוכח שהמנוח אמנם ביקש לחזור לשוק העבודה ובוודאי שלא הוכח שהמנוח עשה צעדים לצורך כך. מכאן שאין להתייחס בעת חישוב הפסדי השכר לאבדן הכנסה ממקור של עבודה שלא הוכח שיעבוד בה וכאשר אין לדעת מה שיעור השתכרותו. מכאן שאין מקום להפסדי שכר לעבר.....314	

61. עיון בראיות שלפני מעלה כי המקרה שלפנינו הוא מקרה מורכב ולא שגרתי, בהקשר של פסיקת ההפסדים בגין "השנים האבודות", ולפיכך ניתן לסטות במקרה ייחודי זה משיטת הידות ולפסוק סכום גלובאלי 314.
62. המנוח היה רווק חסר תלויים במותו, מכאן שיש לחשב את הנזק בגין השנים האבודות בהתאם ל- ע"א 10990/05 דוד פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד סא(1) 325 שם נקבע כי הפיצוי לרווק חסר תלויים יחושב על-פי חישוב של 30% מבסיס השכר הקובע 314.
63. הנתבעת אינה חולקת על אופן חישוב השנים האבודות כפי שערכו התובעים, לרבות יישומה של הלכת "פינץ". המחלוקת בין הצדדים היא כאמור רק בשאלת בסיס השכר. משאימצתי את טענותיהם של התובעים כי יש לחשב את השנים האבודות לפי השכר הממוצע במשק, אני מעמיד את הפיצוי לתובעים בגין השנים האבודות ע"ס 927,235 ש"ח, כפי שחישבו התובעים 315.
64. בהתאם להלכה, חישוב אובדנו של העזבון בגין "השנים האבודות", לניזוק אשר כבר הקים משפחה, יהיה על-פי שיטת הידות. מספר הידות ייקבע על-פי צירוף ידת המנוח, מספר ידות על-פי מספר הנפשות הנתמכות, בתוספת ידת משק הבית וידת החיסכון. לאחר חלוקת הכנסות משק הבית במספר הידות, יש להפחית ידה אחת מהכנסתו של המנוח, ועל-פי יתרת הכנסתו יש לחשב את הפיצוי לראש נזק זה 315.